

Premi UPC de ciència-ficció 1993

Conferència, novembre 1993

John Gribbin

Ciència real i ciència-ficció

"Quan se'n va demanar que presentés aquest premi, pensant en el fet que he estat educat com a científic doctorat en Astrofísica, Cambridge, 1973) i ara escric ciència-ficció (INNERVISIONS, Penguin ROC, 1993), suposo que el comitè esperava que els expliqui quan important és que la ciència sigui tractada correctament a la ciència-ficció. Si és així, se sentiran decebuts. No estic interessat en posar en la ciència-ficció els coneixements adquirits en la meva formació científica. Em sembla que és molt més interessant posar en la meva ciència els elements adquirits en el meu bagatge (com a lector) en ciència-ficció. I de fet, així és com vaig arribat a obtenir el meu doctorat en Astrofísica.

Pràcticament vaig aprendre a llegir amb l'ajut d'Astounding i va ser a les seves pàgines d'on vaig treure les primeres impressions del que era un científic. Llavors no se'm va acudir que fos possible guanyar-se la vida escrivint ciència-ficció, però l'idea d'arribar a ser un científic em va semblar atractiva. I així ho vaig fer. Naturalment, vaig gravitar cap els temes més estranys i poc comuns: els forats negres, el gat de Schrödinger i coses així.

Mai vaig ser prou bo en l'activitat científica, però quan em van eliminar del joc, vaig arreglar les coses per continuar en contacte amb la ciència tot escrivint sobre ella. Aleshores em vaig adonar que el que escrivia podia haver sortit de les pàgines d'Astounding. Els penics van arribar i amb alguns canvis menors, i alternant certs noms per protegir al culpable, podia començar a vendre el mateix tipus de coses, però ara amb l'etiqueta de ciència-ficció.

El punt central de tot això resideix en el que pensem que significa la lletra S a la SF. M'interessa la ficció especulativa, de la mateixa forma que estic interessat en la ciència especulativa. L'especulació científica és sovint, molt més que estranya, molt més estranya i absurda que qualsevol cosa somiada pels escriptors de ciència-ficció. Explicaré com a exemple la història dels miniforats negres, que es va presentar en articles científics seriosos i, després, va ser recollida per la ciència-ficció. O el conegut cas del robatori que va fer Larry Niven de la idea de Frank Tipler sobre una màquina del temps de cilindre rotatori.

Però l'especulació no té per què procedir del regne de la "ciència real". El més important (donant per suposat la necessitat de personatges, trama i tot el demés) és que una història sigui autoconsistent dins del marc d'una determinada especulació, i que sigui especulació que aporti alguna cosa a l'essència mateixa de la història, sense limitar-se als efectes especials. No estic dient que no m'agradés La guerra de las galaxies, només que no és SF, sinó només un western de l'espai. Tanmateix Retorn al futur (especialment la segona part) compleix els meus criteris del que és SF. Com ja he comentat abans, aquests criteris fan que Terry Pratchett sigui un escriptor de SF "hard". Pratchett defineix els paràmetres en els quals opera la seva especulació, es ceneix a ells i aconsegueix amb això portarnos per camins totalment inesperats.

Hi ha un altre motiu pel qual em sento tan atret per la ciència-ficció com per la ciència real: els resultats inesperats. Albert Einstein no es va creure les seves pròpies equacions quan aquestes li deien que l'univers havia d'estar en expansió. Lord Kelvin va provar que no hi havia cap mecanisme conegut per a la ciència (per a la ciència del segle XIX) que permetés que el Sol estigués calent més de 100 milions d'anys. Els investigadors de l'Institut Tecnològic de Califòrnia, el CalTech, en intentar provar d'una vegada i per a sempre que el viatge en el temps és impossible, van descobrir que, en realitat, és una cosa permesa per les lleis de la física. Això és una cosa clarament ridícula, i indica amb total precisió una imperfecció de les lleis de la física; és tan estúpid com la idea de que l'univers està en expansió! El meu exemple favorit és l'impecable raonament del filòsof grec Anaxàgoras, en el segle V abans de Crist. Si els explico que els grecs pensaven que el sol era una massa de ferro incandescent de 55

quilòmetres de diàmetre, que sobrevolava la Terra a 6.500 quilòmetres d'altura, podrien vostès pensar que los grecs eren molt estúpids, però, ho lo eren realment?

En mesurar l'alçada angular del Sol, sabent la distància, va arribar a la conclusió de que tenia uns 55 quilòmetres de diàmetre. Aquesta és una bella deducció científica derivada amb lògica d'una única suposició falsa (?). Podria ser la base d'una impressionant narració de ciència-ficció (xifra Innervations). Per tant, es tracta de ciència-ficció o de ciència real? Serà algun dia, posem per cas, la teoria del Big Bang la base d'una bona història de ciència-ficció, en lloc de ser ciència real? Una altra de las coses que m'intriga és la manera en què treballa una ment científica. Els científics de primera línia, com Anaxàgoras, treballen exactament de la mateixa manera com ho fan els millors autors de ciència-ficció. Pensen en una idea boja (o no tan boja), i després la segueixen per tal de veure el que implica. He estat a sessions de "tempesta de cervells" (brainstorming) amb físics i astrofísics i he estat coautor de SF en algunes ocasions. No hi ha cap diferència! El que em porta a suposar que tota l'estructura de la ciència moderna és, en realitat, una ficció auto-consistent. Això sembla explicar que el que passa és, estrictament, una quimera de la imaginació col·lectiva d'un grup d'escriptors especulatiu als que diem científics.

Aquest és un tema tan intrigant que ho he explorat en el meu darrer llibre que, per alguna raó l'editorial ha venut com a ficció. Seguint les idees aquí exposades ho escriuré com a un article científic i l'oferiré a una revista acadèmica de prestigi per a que el publiquin. Per tant, on es troba l'interfície entre ciència-ficció i ciència real?. No n'hi ha. No hi ha cap línia divisòria, com tampoc n'hi ha entre les molècules de nitrogen i les d'oxigen a l'aire que tots estem respirant ara mateix."